

ELS CRÍTICS

literatura
XAVIER PLA

En una mostra més de la vitalitat i l'interès de la recent prosa de no-ficció en català, Joan Garí aplega una sèrie de cròniques literàries de viatge publicades inicialment a les pàgines de diversos mitjans com 'El Temps' i les fa dialogar amb les magnífiques fotografies del malaguanyat Ramon Usó.

Mentre parlem, la història treballa

**Cosmopolites amb arrels:
Una mirada valenciana
al món**

JOAN GARÍ

Onada Edicions
Benicarló, 2021
158 pàgines

No és estrany que, en aquest nou llibre de reportatges, *Cosmopolites amb arrels*, el seu autor, Joan Garí (Borriana, 1965), es posi sota l'ombra de dos noms fonamentals del periodisme literari: Josep Pla i Ryszard Kapuscinski. Si admetem que ja ha estat tot dit i que totes les històries han estat ja explicades, aleshores acceptarem també que només la mirada personal, única i intransferible pot reclamar una certa originalitat i singularitzar en una proposta literària innovadora o agosarada. La lliçó de Pla es concreta, potser, en la curiositat pel que es té al davant i en la llibertat d'esperit per descriure-ho. La de Kapuscinski es tradueix en els anomenats cinc sentits del periodista: ser-hi, veure-ho, escoltar, compartir i pensar.

Després de llegir tots dos, i afegint-hi altres grans noms de referència com la periodista bielorussa Svetlana Aleksievitx, o el gran poeta Joseph Brodsky, Joan Garí compon un llibre doble en què paraula i imatge, arrels i ales, localisme i cosmopolitisme, el bé i el mal, el plaer i el dolor, es donen la mà per oferir un exemple de periodisme humanista basat en la memòria personal i col·lec-

tiva. Garí i el fotògraf Ramon Usó (1965-2021) van viatjar durant anys pels quatre continents, van trepitjar la zona zero de Txernòbil, van prendre les infinites ramificacions del metro de Moscou, van visitar el temple d'Abu Simbel, van recórrer la frontera entre Egipte i el Sudan, o van descriure el carrer de les prostitutes del Barri Roig d'Amsterdam a la recerca d'històries que mereixen ser escoltades, fotografiades i contades.

En alguns d'aquests reportatges, el lector hi pot trobar un cert gust pel contrast i la superposició de sensacions, una certa predilecció per detectar el "nus gordià" de les contradiccions de la història, que distreu i fa pensar. A la ciutat de Weimar, després de visitar la casa de Goethe, Garí i Usó passen per uns carrers excessivament estetitzats fins que recorden que estan trepitjant un dels principals bastions del nacionalsocialisme. El gris i anodí autobús número 6 els transporta des del centre "sedant" de la ciutat històrica fins al camp de concentració de Buchenwald, que els acull amb "un immens buit en el lloc del patiment". Els noms de Jorge Semprún o Jean Améry els vénen a la memòria i, de cop, "la vida

i la mort, l'alegria i la penúria, Europa i l'abisme es comuniquen gràcies a aquest bus". De la mateixa manera, a la ciutat d'Amsterdam, observen amb curiositat i sorpresa els aparadors del comerç sexual fins que topen amb la Casa d'Anna Frank, perfectament conservada tal com s'hi referia al seu cèlebre *Dietari*. Al pati veïnal on donen les finestres de la casa, s'hi pot observar encara el mateix enorme castanyer, plantat l'any 1838, que va veure i descriure. Malalt, hi ha qui seria partidari de tallar definitivament l'arbre i qui preferiria conservar-lo, encara que quedi sec, en homenatge a l'escriptora deportada: "Sembla tot una metàfora dels problemes que planteja la memòria d'un passat convuls".

El mètode de treball de Garí també és d'inspiració planiana. A les lectures i les reflexions prèvies del viatger, l'observador hi afegeix el contacte directe amb la gent, l'entrevista espontània i reveladora. Es tracta de sortir de l'hotel sense prejudicis i d'anar a buscar gent capaç de testimoniar contra els totalitarismes o de lluitar amb les seves pròpies vides. Com els ucraïnesos Ivan i Maria, dos ancians de Txernòbil, que al pati de casa seva fabriquen vodka de 60 graus envoltats de gallines i conills. Vint-i-cinc anys després de l'explosió, no tenen cap seqüela física, han recuperat casa i terres, i el verí que suposadament els havia d'haver matat no ho ha fet. O és el cas de Martin Meyer, el recepcionista de l'hotel de Leipzig, que els desaconsella veure la pel·lícula *Good bye, Lenin!* i, en un joc de nostàlgies encruades, els diu que ni la xocolata ni el xiclet ni el flam ja no tenen el mateix gust que a l'època comunista...

Però potser on es troba la millor i més intensa connexió entre la paraula i la fotografia humanitzades és en el reportatge sobre els paral·lels entre el Cabanyal valencià i la ciutat de l'Havana. La vocació és més assagística i el punt de partida, apassionant: la semblança entre dos espais de la geografia humana, espontàniament verbalitzada per l'actor Andy García, cubà exiliat, mentre passejava un dia lluminós pel barri del Cabanyal. "La ruïna agermana. I l'amenaça, i la incompetència política. I la bohèmia, revolucionària o no", escriu Garí. Entre revolució i rehabilitació, amb les parets comunes plenes de grafit ("el mur és el tebeo dels indignats"), amb el temps detingut en petites places

Joan Garí

DANIEL GARCIA-SALA

abandonades, descrivint una dona amb un mocador al cap enmig d'un mercat o de cop assistint a la fascinació eròtica d'una noia que passa en bicicleta, tot convida a incloure l'observador en l'espai observat. Per Garí, el Cabanyal és

"una adolescent havanera que ha assumit el trauma com una cosa natural i ha sabut convertir-lo en un element més de la seua elegància". El trauma, com la memòria, com el camí, només es revela caminant, és a dir, escrivint.

JOAN FUSTER
Correspondència

JOAN FUSTER 3i4

17
Valencianistes de postguerra, 1a part
3i4

CORRESPONDÈNCIA 17
VALENCIANISTES DE POSTGUERRA. 1a part
Edició a cura de FAUST RIPOLL

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat